

Urzędowa Gazeta

Gminy Izraelickiej
w Katowicach

Luty 1932

כ"ה אדר א' תרצ"ב

Februar 1932

ה"מקומון" של קטוביץ

יוסף כרוסט

מ-9,000 יהודים, ועוד בשנת 1840 היו בקטוביץ שתי משפחות יהודיות בלבד ובהן 12 נפשות. ואין פלא בכך, שהרי קטוביץ היתה אז עדיין לא יותר מכפר. פיתוחה המהיר בא לה ממכרות הפחם ומבתי היציקה שקמו לקראת מחצית המאה הקודמת, פיתוח שתרמו לו תרומה מכרעת יהודים שהגיעו מגרמניה. ברבות הימים החלו להגיע לקטוביץ גם יהודים מפולין שבידי רוסיה ומגליציה האוסטרית. רבים מהם התכוונו להמשיך אל מעבר לים, אך בגלל חוסר אמצעים נתקעו כאן והחלו לחפש בעיר זו את פרנסתם. אחרים הגיעו הנה במישורין לאחר ששמעו שיש כאן שבר. במקביל התפתחו אפוא זו ליד זו שתי קהילות: האחת דוברת גרמנית, והשנייה דוברת יידיש, פולנית או רוסית. אחרי שנים ארוכות נתמזגו שתי הקהילות לאחת. ואכן, העתון שיקף את צרכי כל היהודים החיים בקטוביץ, דוברי גרמנית ודוברי הפולנית.

דו השבועון של הקהילה היה דו-לשוני: פולני-גרמני, וכמעט כל מה שנדפס בו הופיע בשתי הלשונות.

בשנים שבין שתי מלחמות העולם לא היתה שום רבותה בכתב עת המופיע בקהילות הגדולות של פולין: עתונים כאלה הופיעו בביאליסטוק ובלוצק, בגרודנה ובוולוצלבק, בקילצה ובלובלין, אך כל כתבי העת האלה היו פרי יוזמתם של מו"לים פרטיים שראו בכך מקור פרנסה או ביקשו כר נוח לפרסום פרי עטם, או שניהם גם יחד. העתון שהופיע בקטוביץ היה פרי יוזמתו של אדם, שלא הפך אותו לקרדום לחפור בו, אלא לכלי ביטוי אשר יספק את כל צרכי היישוב היהודי והקהילה. אדם זה היה אליהו אברהמ, החתום מן הגיליון הראשון ועד האחרון הנמצאים ברשותנו כעורך אחראי של העתון. הוא היה לא רק "העורך האחראי" אלא העורך לכל דבר. לצערנו לא הרבה ידוע לנו על האיש. המעט שהגיע אלינו נלקח מתוך העתון עצמו: בגיליון מס' 91 (נובמבר 1935, חשוון תרצ"ו) הוקדש מאמר לרגל יום הולדתו ה-50. כן פורסמו

בחודש פברואר 1932 (אדר א' תרצ"ב) הופיע גיליון מס' 2 של "העתון הרשמי של הקהילה היהודית בקטוביץ". ויש להניח כי גיליון מס' 1 של עתון זה הופיע בינואר של אותה שנה. כל המאמצים שנעשו עד כה מצד כותב שורות אלה כדי להשיגו עלו בתוהו וחבל, מפני שיש לשער כי הגיליון הראשון מכיל מאמר ראשי של העורך, בו הוא מסביר את מגמות העתון ואת דרכי עבודתו. מאידך, לא קשה לעמוד על כל זה מתוך 118 גיליונות העתון, שהופיעו עד דצמבר 1936 (כסלו תרצ"ז) המונחים בפנינו. לפי חשבוננו נקל להגיע למסקנה, כי כתב העת הזה הופיע אחת לשבועיים.

118 גיליונות כתב-העת הזה (בעצם רק 117) הגיעו ארצה כמעט במקרה. באחד הימים נתכנסו שרידי קהילת קטוביץ בישראל והחליטו, באיחור של 45 שנים, להוציא ספר זיכרון לקהילה, וגם להקים אנדרטה בעירם במקום שם התנוסס בית הכנסת המפואר שלהם, לכל הדעות אחד המפוארים ביותר באירופה, אשר הוחרב על ידי הגרמנים מיד אחרי שכבשו את העיר. הרוח החיה במפעל הזה, הגברת צילה כתריאל מתל אביב, נסעה לעיר מולדתה ותוך חיפוש חומר נתקלה גם בכתב העת הזה בארכיון המחוזי של קטוביץ. לפי בקשתה הכינו לה מיקרופילם של הגיליונות המצויים בארכיון וכך זכינו בפרט היסטורי אשר לא יסולא בפז.

יוזמה של איש אחד

הקהילה היהודית בקטוביץ היתה מיוחדת במינה. העיר זכתה לפרסום רב בתולדות הציונות והיהדות בכלל הודות לשלושה אירועים חשובים שנערכו בה: הוועידה הראשונה של "חובבי ציון" בשנת 1884, ועידת היסוד של "אגודת ישראל" בשנת 1912 והמועצה העולמית של ברית הצה"ר בשנת 1933, בה נתפלגה תנועה זו. הקהילה לא מנתה מעולם יותר

Urzędowa Gazeta Gminy Izraelickiej w Katowicach

Luty 1932

ב"ה, אדר א' תרצ"ב

Februar 1932

Wybory Reprezentantów.

W ubiegłą niedzielę odbyły się wybory do Zgromadzenia Reprezentantów tutejszej gminy izraelickiej.

W kilku latach dano członkom gminy znowuż możliwość a zapomocą kartki wyborczej czynnego udziału w owym gminnym w przetrwaniu następnym pięciu lat. Wyborcy wzbudziły wobec tego we wszystkich kątach zainteresowanie. Na 800 członków uprawnionych wzięło udział w wyborach 676 osób, co jest 85% w wszystkich wyborców. Do wyboru 21 reprezentantów zgłoszonych zostało 5 list kandydackich. Zarząd postanowił doprowadzenie do jedności i wszystkich razem do wystawienia jednej listy, tym razem jednakże negatywnie. Tak więc poszczególne grupy były w swe sile z następującym wynikiem:

Lista Nr. 1. „Ogólne zrzeszenie, żydowskich wyborców celem utrzymania i rozbudowy instytucji gminnych“ z czołowym kandydatem Dr. Kaufmanem uzyskała 323 głosy czyli 10 mandatów.

Lista Nr. 2. „Zjednoczona lista organizacji sjonistycznej i żydowskiej demokracji“ z czołowym kandydatem Dr. Rapoportem 99 głosów czyli 3 mandaty.

Lista Nr. 3. „Hutterer“ 37 głosów a zatem 1 mandat.

Lista Nr. 4. „Künstlinger“ 151 głosów czyli 5 mandatów.

Lista Nr. 5. „Zmigrod“ 65 głosów czyli 2 mandaty.

Wzrost wybranych kandydatów ogłoszone są w tej części gazety. Przebieg wyborów był zupełnie spokojny. Poszczególne grupy ograniczyły swoją propagandę jedynie do rzeczowych argumentów, nie schodząc wcale na tory osobiste.

Wyborczy, który zajął p. prezydent miasta Kocur, a następnie prowadził p. radca miejski Kaufman, odbył się również całkiem spokojnie i bezkolizyjnie.

Był to dzień dużego zainteresowania szerszych warstw społeczeństwa żydowskiego losami naszej gminy.

Repräsentantenwahlen.

Am vergangenen Sonntag, den 7. Februar haben die Wahlen der Repräsentanten für die hiesige Synagogengemeinde stattgefunden.

Nach mehreren Jahren war damit unseren Gemeindegliedern wieder einmal Gelegenheit gegeben, durch die Stimmzettel an der Gestaltung unserer Gemeinde für die nächsten 5 Jahre aktiv mitzuwirken. Das Interesse an der Wahl war demgemäss auch in allen Kreisen recht lebhaft. Von 800 eingeschriebenen Wahlberechtigten haben 675 an der Wahl teilgenommen, das entspricht einer Beteiligung von 85% aller Wähler. Fünf gültige Listen bewarben sich um die Besetzung der 21 Repräsentanten-Mandate.

Versuche, in den dem Wahltermin vorangegangenen Wochen die verschiedenen Gruppen zu einer Einheitsliste zusammenzuführen, verliefen dieses Mal ergebnislos. So gingen die einzelnen Gruppen daran, ihre Kräfte zu messen, und das Resultat liegt nunmehr vor.

Die die Bezeichnung: „Allgemeine jüdische Wahlgemeinschaft zur Erhaltung und Förderung der Gemeindegemeinschaften“ führende Kandidat list 10 Mandate.

Die Liste Nr. 2 „Zjednoczenia Lista Sjonistycznej i Żydowskiej Demokracji“ (Kandidat Dr. Rapoport) 99 Stimmen, 3 Mandate.

Liste Nr. 3 „Hutterer“ 37 Stimmen bzw. 1 Mandat.

Liste Nr. 4 „Künstlinger“ 151 Stimmen bzw. 5 Mandate.

Liste Nr. 5 „Zmigrod“ 65 Stimmen bzw. 2 Mandate.

Die Namen der gewählten Kandidaten sind im amtlichen Teile des Blattes veröffentlicht. Die Wahl ist erfreulicher Weise ruhig verlaufen. Die einzelnen Partigruppen waren bemüht, sich in ihrer Propaganda auf die sachliche Aufklärung zu beschränken und das Abgleiten auf das persönliche Gebiet zu vermeiden.

Auch der Wahlakt selbst, von dem Wahlkommissar Herrn Stadtpräsidenten Dr. Kocur eingeleitet und dann von Herrn Stadtrat Weichmann weitergeführt, verlief glatt und reibungslos.

Es war ein Tag lebendiger Anteilnahme weitester Schichten der jüdischen Bevölkerung an dem Schicksal unserer Gemeinde.

שהתרחשו בעולם הגדול, אף על פי שלקטוביץ עצמה היתה נגיעה בהם. כך, למשל, אין זכר בעתון למועצה הידועה של ברית-הצה"ר שבה חל הפילוג בתנועה זאת. מאידך משתקפים בעתון מאורעות חשובים אחרים שהתרחשו באותו זמן, כמו גירוש יהודי פולין מגרמניה. זאת כנראה, מפני שרבים מיהודים אלה הגיעו לקטוביץ עצמה והקהילה פתחה בפניהם את זרועותיה ואת לבה.

ומעניין לעניין באותו עניין: רבים האירועים הכרוכים באנטישמיות שמצאו את ביטויים בעתון. האנטישמיות הרימה ראש בפולין במחצית השנייה של שנות ה-30, רבו המקרים של התנפלויות על יהודים ושל השמצות בעתונות הפולנית וכן גם משפטי דיבה שהוגשו על ידי מוסדות יהודיים. אלה מתוארים בעתון. זאת ועוד: אפילו באותם ימים היו בקטוביץ מקרים לא מעטים של יהודים שעזבו את היהדות והמידו את דתם. בגיליונות רבים מופיעים שמות של יהודים כאלה. מה היה גורלם ברבות הימים — לא קשה לנחש.

אמרנו בראשית דברינו, כי הגיעו אלינו 5 שנתונים, מראשית שנת 1932 עד סוף 1936. לצערנו לא הצלחנו לגלות עד כה גיליונות נוספים, אך אין כל ספק, כי העתון הרשמי של הקהילה היהודית בקטוביץ הוסיף להופיע עד פרוץ מלחמת העולם השנייה ועד שעלה הכורת על קהילה זו.

בית הכנסת הגדול בקטוביץ בימי תפארתו

בעתון שתי מודעות ברכה: האחת של פקידי הקהילה היהודית לאברהמר, סגן יו"ר הקהילה, והשנייה — של ההסתדרות הציונית בקטוביץ לאברהמר, חבר המועצה הציונית במקום. כדאי לציין פרט אופייני: פקידי הקהילה היהודית בקטוביץ לא ערכו מסיבה לעצמם, אלא הודיעו כי הם עורכים מסיבה לעניים לרגל המאורע.

מתוך המאמר על אליהו אברהמר אנו למדים לדעת, כי תרם תרומה בלתי רגילה לקהילה בכל התחומים: ביסס את מערכת המסים שלה, וזאת עד כדי כך שהיא הצליחה להנהיג קבורת מתים, ולהבדיל, טיפול רפואי חינם. הוא גם האיש שעשה צעדים חשובים לשם יצירת בסיס חוקי למעמד הקהילה וכן עשה רבות בשדה החינוך בעיר בתוך כתי הספר וגם מחוצה להם. על חייו הפרטיים לא נאמר דבר. כן גם אי אפשר לקבוע איזה חלק מהחומר שפורסם בעתון הקהילה נכתב על ידי אברהמר ואיזה — על ידי אחרים. פרט למאמרים מעטים מאוד, בעיקר אלה של רבני הקהילה, היה כל החומר לא חתום. רק מזמן לזמן התנוססה גם חתימה, A.E. מתחת לאי אלה מאמרים.

גיליון של עתון הכיל כרגיל מ-4 עד 10 עמודים ומובן כי הגיליונות הגדולים היו אלה של ערבי חגים. כרגיל התחיל גיליון של "העתון הרשמי" בפרסומים על שעות התפילות, תוך פירוט מדויק של זמן קריאת התורה ודרשת הרב. לא פעם חזר העתון על הוראות התנהגות בבית-הכנסת הגדול. אחרי שנים רבות מזכירים יוצאי קטוביץ בישראל את הסדר המופתי ואת אווירת יראת הכבוד אשר שררו בבית הכנסת הזה.

מאבק נגד האנטישמיות

העתון שיקף את כל הפעילות החברתית בעיר: ארגונים כלליים וכלכליים, ארגוני ספורט ונוער, פרסמו בו את מודעותיהם ואת הדיווחים מפעילותם. לא פחות מהדיווחים הרשמיים אפשר ללמוד על חיי הקהילה התוססת הזאת מתוך המודעות המסחריות למיניהן: אלה משקפות פעילות נמרצת של אנשי עסקים, בעלי יוזמה, שהפכו את עיירת הכורים לעיר תוססת וגדולה, על אף העובדה שהיהודים עצמם היוו כעשרה אחוזים בלבד מאוכלוסייתה.

אין להתפלא, שברוב המקרים לא שיקף העתון את המאורעות